

Арестов Сергей, Полищук Тамара

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНОГО АППАРАТА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ИНВЕСТИЦИЙ. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛУГИ КАК ОБЪЕКТ ИНВЕСТИРОВАНИЯ

Исследования проведенные в статье заключается в том, что впервые на основе теории коммуникации, системного подхода и методов менеджмента природоохранной деятельности обоснованы комплексные подходы к обеспечению механизмов повышения экономической эффективности природоохранных инвестиций. проанализирована и обоснована необходимость формирования и развития понятийно-категориального аппарата экологических инвестиций, проведен анализ и предложена классификация природоохранных инвестиций в экологические услуги, рассмотрено экономический механизм природоохранной деятельности и природопользования на государственном уровне связывается с созданием Национального экологического фонда с профессиональным кадровым обеспечением, которое улучшит финансовую систему управления экологическими платежами на рыночных принципах, позволит сконцентрировать средства различных источников для направления их на экологические инвестиций, использовать экологические платежи в полном объеме и по целевому назначению, привлекать средства других источников.

Ключевые слова: экологические инвестиций, экосистемные услуги, экологические услуги.

Арестов Сергій, Поліщук Тамара

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ. ЕКОЛОГІЧНІ ПОСЛУГИ ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТИВАННЯ.

Дослідження проведені в статті полягає в тому, що вперше на основі теорії комунікації, системного підходу та методів менеджменту природоохоронної діяльності обґрунтовано комплексні підходи до забезпечення механізмів підвищення економічної ефективності природоохоронних інвестицій. проаналізована і обґрунтована необхідність формування і розвитку понятийно-категоріального апарату екологічних інвестицій, проведено аналіз та запропоновано класифікацію природоохоронних інвестицій в екологічні послуги, розглянуто економічний механізм природоохоронної діяльності та природокористування на державному рівні пов'язується зі створенням Національного екологічного фонду з професійним кадровим забезпеченням, яке покращить фінансову систему управління екологічними платежами на ринкових засадах, дозволить сконцентрувати кошти різних джерел для направлення їх на екологічні інвестицій, використовувати екологічні платежі в повному об'ємі і за цільовим призначенням, залучати кошти інших джерел

Ключові слова: екологічні інвестицій, екосистемні послуги, екологічні послуги.

Arestov Sergey, Polishuk Tamara

BASIC APPROACHES TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT CONCEPTUAL AND CATEGORICAL APPARATUS OF ENVIRONMENTAL INVESTMENTS. ENVIRONMENTAL SERVICES AS AN INVESTMENT OBJECT

Studies carried out in the article is that for the first time on the basis of the theory of communication, a systematic approach and methods of management of environmental activities proved an integrated approach to mechanisms for increasing the cost-effectiveness of environmental investments. analyzed and the necessity of formation and development of the conceptual and categorical apparatus of environmental investments, the analysis and proposed a classification of environmental investments in environmental services, considered economic mechanism of conservation and environmental management at the state level is associated with the creation of the National Environmental Fund with professional staffing, which will improve the financial

management system of environmental charges on market principles, will allow to concentrate funds a variety of sources to guide them on environmental investments, use environmental payments in full and for the intended purpose, to raise funds from other sources.

Keywords: environmental investments, ecosystem services, environmental services.

Постановка проблеми. На сучасному етапі багато регіонів, території та природні об'єкти України відчувають кризовий економіко-екологічний стан, який є потенційною загрозою в разі збільшення виробничого пресингу в різних його видах. Певною відповіддю на ситуацію, що склалася можуть стати розробки в сфері природоохоронного інвестування, і екологізації інвестиційної діяльності в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідження економіко-екологічних проблем екологічного інвестування та пов'язаних з ним видів економічної діяльності великий вклад внесли українські вчені Б.В. Буркинський [1,2], Т.П. Галушкіна[3], В.Г. Ковальов[1], Н.Г.Ковальова[1], Л.Г. Мельник[4], В.М. Степанов[1], С.К.Харічков[2].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на очевидні досягнення у вивченні комплексу проблем екологічних інвестицій, залишаються вкрай актуальними питання дослідження категоріального апарату цього нового економіко-екологічного спрямування, розробки методологічних підходів і методів впровадження екологічного інвестування та екологізації інвестиційної сфери. При цьому особливого значення набувають питання формування наукових основ управління інвестиційними процесами в екологічній сфері, визначення ролі держави та розширення сфери дії ринкових механізмів. Ці питання у вітчизняній та зарубіжній економічній науці опрацьовані недостатньо. Дані обставини зумовили вибір теми даної роботи.

Метою статті є розгляд проблем, перешкоджаючих розвитку теоретичного, методичного та організаційного забезпечення механізмів підвищення економіко-екологічної ефективності екологічних інвестицій.

Основний матеріал дослідження. Економічна ситуація в нашій країні пов'язана із загальним посиленням інвестиційних процесів. Традиційно інвестиційна політика є складовою частиною загальної економічної політики будь-якої держави, в тому числі і України. Інвестиційна політика в Україні розвивається під впливом тенденцій розвитку світової економічної системи, а також під впливом таких факторів як динаміка накопичення коштів населенням, стан основних фондів, податкова система, система кредитування, розвиток банківської системи, стабільність національної валюти, наявність валютних резервів і т.д. . Перераховані вище фактори багато в чому визначають можливі обсяги інвестицій, у тому числі в природоохоронні заходи [1, с. 53].

Загострення екологічної ситуації в тому чи іншому регіоні може зажадати значного збільшення обсягів інвестицій у заходи і програми з охорони навколишнього природного середовища. Забруднення, негативні трансформації природного середовища викликає прискорення процесів фізичного зносу основного капіталу. Визначено, що щорічний збиток, що наноситься нерухомості в результаті забруднення середовища, склав в США - 24 дол., В Канаде- 49 дол., У Великобританії - 14 дол. На душу населення. Однією з найбільш руйнівних форм забруднення навколишнього середовища є кислотні дощі. У країнах ЄС щорічний збиток від кислотних дощів, що наноситься лісовим ресурсам становить 0,2 млрд. Дол. ; матеріалами і спорудам - 0,5-2,7 млрд. дол. ; втрати в рибному господарстві - 0,03 млрд. дол. / рік. У Швеції 20% озер вражені кислотними дощами. У Німеччині шкоди лісам щорічно складає 800 млн. Дол., Збитки сільському господарству - 600 млн. Дол.

Загострення екологічної обстановки вносить певні корективи в інвестиційну політику. З'явилася необхідність в інвестуванні спеціальних ресурсозберігаючих і природоохоронних програм та проектів, що забезпечують зміну сформованої екологічної ситуації. Виникла необхідність провести переоцінку інвестиційних проектів в частині їх впливу на екологічну ситуацію, здійснити перерозподіл інвестицій, що спрямовуються на розробку й реалізацію цих проектів, разом із впровадженням їх зміст спеціальних розділів з охорони природного

середовища. Більший пріоритет стали отримувати проекти та програми забезпечують отримання екологічно чистої продукції, що формують прогресивні виробничо-господарські структури, що створюють замкнуті виробничі та господарські цикли, пов'язані з екологізацією виробництва. [1, с. 39].

Багато вітчизняних і зарубіжних економістів [2, с.37] розглядають інвестиції як довгострокові вкладення капіталу в різні галузі та сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього середовища як всередині країни, так і за кордоном, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. Відзначимо, що в теорії виробництва, і в цілому в мікроекономіці, інвестиції розглядаються як процес створення нового капіталу (включаючи як засоби виробництва, так і людський капітал) [1]. На нашу думку, нарівні з людським слід говорити і про природний капіталі як об'єкті інвестування [6].

У фінансовій теорії під інвестиціями розуміють придбання реальних і фінансових активів, тобто це сьогоdnішні витрати, метою яких є отримання майбутніх вигод. Інакше кажучи, інвестиції це обмін визначеної цією (сьогоdnішньої) вартості на, можливо невизначену, майбутню вартість.

Визначення, дане в Законі «Про інвестиційну діяльність» в основному, відповідає міжнародному підходу до уявлень про інвестиційну діяльність як процесу вкладення ресурсів з метою отримання прибутку, доходу, дивіденду в майбутньому. Іншими словами, інвестор відмовляється від задоволення насущних потреб в розрахунок на очікуване задоволення їх у майбутньому, але вже в більших розмірах [7].

Таким чином, під інвестиціями розуміються ті економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату. Це може бути пов'язано з придбанням нових машин, будинків, транспортних засобів, а також з будівництвом доріг, мостів та інших інженерних споруд. Сюди слід включати і витрати на освіту, наукові дослідження та підготовку кадрів. Ці витрати являють собою інвестиції в нововведення, в «людський капітал», які на сучасному етапі розвитку економіки набувають все більшого і більшого значення.

Такі інвестиції потребують опрацювання та врахування всіх природоохоронних умов на стадії проектування та реалізації проектів. Законодавчо визначені заходи передбачають запобігання негативних наслідків реалізації проектів і облік витрат на природоохоронні заходи або відхилення проектів які не забезпечують відповідних природоохоронних вимог.

У тому і іншому випадку здійснення заходів з охорони навколишнього середовища вимагає величезних інвестицій на створення нових видів устаткування і споруд (очисні споруди, фільтри тощо). Природоохоронні заходи вимагають розширення капітальних вкладень як в масштабі окремого підприємства і регіону, так і в загальнодержавному масштабі.

Забруднення навколишнього середовища призводить до виникнення витрат у народному господарстві, витрат на попередження впливу забрудненого середовища на реципієнтів і витрат, що викликаються впливом на них забрудненого середовища, що вимагає появи додаткових інвестицій екологічного спрямування та ліквідацією наслідків негативних впливів.

За своїм змістом зазначені вище додаткові інвестиції представляють собою екологічну складову суспільно необхідних витрат, тобто витрати суспільства, викликані негативним впливом на різні елементи процесів виробництва і споживання продукції. Таким чином, під інвестиціями екологічної спрямованості слід розуміти виражені у вартісній формі фактичні і можливі витрати для відшкодування збитків заподіяваних народному господарству забрудненням навколишнього середовища або додаткові витрати на компенсацію цих збитків [1, с.37].

Зрештою, будь-яка інвестиція пов'язана з основними факторами виробництва, що включають землю і ресурси. Екологічні інвестиції в нашому розумінні мають на увазі вкладення коштів з метою збереження і раціоналізації використання природного капіталу, в

першу чергу як продуктивної сили. Поряд з широким поняттям екологічних інвестицій пропонується «звужити» категорію «природоохоронних», що включають, наприклад, формування екологічних послуг. Надалі пропонується показувати категорію екологічних та природоохоронних інвестицій в нормативних, правових та фінансових документах окремо, дотримуючись ієрархічності і підпорядкованості. При цьому екологічні інвестиції повинні бути на більш високому щаблі понятійної ієрархічності. Разом з тим, поняття про екологічні послуги все ширше запроваджується закордонними економістами-управлінцями у сфері природних ресурсів.

Одним із дієвих механізмів ефективного використання природних ресурсів є впровадження плати за екологічні послуги в умовах комплексного управління ресурсами. У такому контексті можуть бути сформульовані підходи до екологічного інвестування шляхом формування та розвитку концепції екологічних послуг.

В цьому контексті вкрай цікавими є пропозиції наради сторін Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер. Друга нарада Робочої групи з комплексного управління водними ресурсами в Женеві. [5, 91].

В останні роки отримали визнання новаторські фінансові механізми, системи плати за екосистемні послуги, які розглядаються в якості одного з ключових способів усунення порушень природоохоронної діяльності. У разі суттєвих екологічних проблем в умовах обмежених фінансових ресурсів плати за екосистемні послуги можуть стати джерелом додаткових альтернативних ресурсів, дати можливість переключити використання коштів на екологічно безпечні методи керування і забезпечення стійкої структури виробництва, створити стимули для інвестицій і залучити приватний сектор до роботи з охорони навколишнього середовища.

Основна мета правил плати за екологічні послуги в умовах комплексного управління водними ресурсами - забезпечити керівництво у питаннях створення та використання механізму плати за екосистемні послуги за допомогою сприяння охороні, відновленню та сталому використанню пов'язаних з водою екосистем на всіх рівнях - від місцевого до транскордонного.

В результаті представленого дослідження пропонується впровадження терміна «інвестиції в екологічні послуги», що позначає вкладення фінансових, матеріальних, технічних засобів в реставрацію, збереження, охорону екосистем, важливих для формування екосистемних послуг.

Висновки. Результати представленого дослідження демонструють основні причини низької ефективності місцевих екологічних фондів, в першу чергу сільських, селищних та міських, відноситься велика їх кількість. На сьогодні де-факто це цільові бюджетні рахунки.

Подальше удосконалення економічного механізму природоохоронної діяльності та природокористування на державному рівні пов'язується зі створенням Національного екологічного фонду з професійним кадровим забезпеченням, яке покращить фінансову систему управління екологічними платежами на ринкових засадах, дозволить сконцентрувати кошти різних джерел для направлення їх на екологічні інвестиції, використовувати екологічні платежі в повному об'ємі і за цільовим призначенням, залучати кошти інших джерел. Сучасна екологічна політика, як складова частина соціально-економічної політики, повинна характеризуватися відповідними напрямками, формами, методами, прийомами регулювання соціально-екологічних процесів і, в кінцевому рахунку, повинна визначати природоохоронну діяльність підприємств, еколого-економічний рівень гармонійне збалансований розвиток продуктивних сил національної економіки.

Література

1. Буркинський Б.В., Ковалев В.Г., Ковалева Н.Г., Колонтай С.Н., Павленко Е. П., Розмарина А.Л., Степанов В.Н. Инвестирование природоохранной деятельности. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2002. — 224 с.

2. Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К., Крисілов А.Д. Научные основы формирования концепции устойчивого развития региона: новые идеи и решения. — Одесса: ИПРЭИ НАНУ, 1996. — 42 с.
 3. Галушкіна Т. П., Крутякова В.И. Экологическая политика и механизм ее реализации на региональном уровне. — Одесса НАН Украины, ИПРЭИ НАН Украины, 2010. — 112 с.
 4. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: Учебник / Леонид Григорьевич Мельник. - Суми : Университетская книга, 2001. - 350 с.
 5. Плата за экосистемные услуги в условиях комплексного управления природными ресурсами./ Рабочая группа по комплексному управлению водными ресурсами. Второе совещание. Женева, 26–27 июня 2006 года /Европейская Экономическая комиссия// ECE/MP.WAT/WG.1/2006/3, 6 June 2006. — 78 с.
 6. Проблемы инвестиционного менеджмента в природоохранной деятельности // Буркинський Б.В., Ковалева Н.Г., Розмарина А.Л., Ковалев В.Г., Кунинец Л.Е., Рассадникова С.И., Губанова Е.Р., Золотов В.И., Морван С., Журамани Зукан Нажиб, Золотов А.В., Павленко Е.П., Колонтай С.Н. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2001. — 232 с.
 7. Проблемы развития современного общества: культура инновации, высокие технологии и экология: научное издание / В.Н. Гринева, П.Д. Дудко, А.Г. Крок и др.; отв. За вып. Дудко П.Д. — Харьков: ХГЭУ, 2010. — 300 с.
1. Burkinskiy B.V., Kovalev V.G., Kovaleva N.G., Kolontay S.N., Pavlenko E.P., Rozmarina A.L., Stepanov V.N. Investirovanie prirodoohrannoy deyatel'nosti.-Odessa: IPREEI NANU, 2002.-224с.
 2. Burkinskiy B.V., Stepanov V.N., Harichkov S.K., Krisilov A.D., Nauchnie osnovi formirovaniya koncepcii ustochivogo razvitiya regiona: novie idei i resheniya.-Odessa: IPREEI NANU, 1996.-42с.
 3. Galushkina T.P., Krutyakova V.I. Ekologicheskaya politika i mehanizm realizacii na regional'nom urovne.-Odessa: IPREEI NANU, 2010.-112с.
 4. Melnik L.G., Ekologicheskaya ekonomika: Uchebnik/Leonid Grigorevich Melnik.- Sumi: Universitetskaya kniga, 2001.-350с.
 5. Plata za ekosistemnie uslugi v usloviyah kompleksnogo uprevleniya prirodniimi resursami./ Rabochaya gruppa po kompleksnomu upravleniu vodnimi resursami. Vtoroe soveshanie. Jeneva, 26-27 iunya 2006 goda/ Evropeyskaya Ekonomicheskaya komissiya// ECE/MP.WAT/WG.1/2006/3, 6 June 2006. — 78 с.
 6. Problemi investicionnogo menedjmenta v prirodoohrannoy deyatel'nosti // Burkinskiy B.V., Kovaleva N.G., Rozmarina A.L., Kovalev V.G., Kuninec L.E., Rassadnikova S.I., Gubanova E.R., Zolotov V.I., Morvan S., Juramani Z.N., Zolotov A.V., Pavlenko E.P., Kolontay S.N.-Odessa: IPREEI NANU, 2001.-232с.
 7. Problemi razvitiya sovremennogo obshestva: rultura innovacii, visokie tehnologii i ekologiya: nauchnoe izdanie / V.N. Grineva, P.D. Dudko, A.G. Krok I dr.; onv. Za vip. Dudko P.D.- Harkov: HGEU, 2010-300с.

Рецензент Ковальов В.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету.